

Nr 165.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1921 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa.

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov (nr 1) har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 82—84, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition i ämnet, å extra stat för år 1922 beräkna *dels* för anordnande av en statens uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa flickor ett reservationsanslag av 50,000 kronor, *dels* för uppehållande under senare halvåret 1922 av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa flickor ett förslagsanslag av 15,000 kronor, *dels ock* för uppehållande under år 1922 av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i den sagda dag avlätna propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1921 (nr 2) under samma huvudtitel, punkt 23, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för anordnande av en statens uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar å tilläggsstat för år 1921 beräkna ett reservationsanslag av 55,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1921 dagteknad proposition, nr 280, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

medgiva inrättandet från och med år 1922 av en statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar ävensom från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, av en statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, att förläggas, förstnämnda anstalt till Salbohed i Västmanlands län och sistnämnda anstalt till Drottning Sofias stiftelses nuvarande skolhem i Vänersborg; samt vid bifall härtill bevilja

dels å tilläggsstat för år 1921 till utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av chefen för socialdepartementet förordat förslag, av vissa ändrings- och reparationsarbeten m. m. vid Salbohed, till komplettering av inventarierna vid denna anstalt samt till inledande av elektrisk belysning därstädes ett reservationsanslag av 67,500 kronor;

dels ock å extra stat för år 1922

till utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av chefen för socialdepartementet förordat förslag, av vissa ändrings- och reparationsarbeten m. m. vid Drottning Sofias stiftelses skolhem i Vänersborg samt till komplettering av inventarierna därstädes ett reservationsanslag av 57,000 kronor;

till avlöningar och vikariatersättningar åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar ett förslagsanslag, högst, 12,125 kronor;

till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt ett förslagsanslag av 34,000 kronor;

till avlöningar och vikariatersättningar m. m. åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor under senare halvåret 1922 ett förslagsanslag, högst, 4,030 kronor; samt

till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt under senare halvåret 1922 ett förslagsanslag av 9,500 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Med anledning av inom riksdagen väckta motioner har riksdagen i skrivelse den 10 maj 1916, nr 119, anhållit, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, på vad sätt vård lämpligen borde anordnas för sinnesslöa, som på grund av vanart icke lämpligen kunde intagas eller behållas å de vanliga sinnesslöanstalterna, samt vilka åtgärder i övrigt borde vidtagas för beredande av nödigt antal platser för andra till vuxen ålder komna bildbara sinnesslöa.

Sedermera har riksdagen i skrivelse den 22 maj 1918, nr 230, anhållit,

att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till anordnande av särskild obligatorisk undervisning för sinnesslöa barn.

Med anledning av berörda riksdagsskrivelser har chefen för civildepartementet jämlikt bemyndigande den 28 maj 1920 tillkallat sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande lagstiftning om obligatorisk undervisning och vård av bildbara sinnesslöa och fallandesjuka ävensom i fråga om det för sådan lagstiftnings genomförande nödiga anstaltsväsendet.

Dessa sakkunniga, som först till behandling upptagit frågan angående omhändertagande av vanartade sinnesslöa, utgöras av ledamoten av riksdagens första kammare, t. f. överinspektören för sinnessjukvården i riket, medicine doktorn D. A. Petré, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Sven Bengtsson i Norup, landskamreraren i Jönköpings län, ordföranden i styrelsen för föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka K. A. Gislén, föreläsningskonsulenten hos skolöverstyrelsen, pedagogiska inspektören över de med bidrag av statsmedel understödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn m. m. N. Lundahl och folkskoleinspektören E. V. Moberger.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition ansluter sig i huvudsak till ett av de sakkunniga i februari innevarande år avgivet betänkande med förslag rörande inrättande av uppfostringsanstalter för vanartade sinnesslöa.

Den i propositionen lämnade utredningen rörande de missförhållanden, som frånvaron av en organiserad vård av vanartade sinnesslöa och fallandesjuka medför, synes utskottet ådagalägga nödvändigheten av att åtgärder vidtagas för ett tillfredsställande omhändertagande av dessa individer. I likhet med departementschefen anser utskottet det sålunda icke vara välbetänkt, vare sig med hänsyn till de vanartade sinnesslösas behov av undervisning och vård eller med hänsyn till samhällets intresse av att skydda sig för ett antisocialt uppträdande från dessas sida, att längre uppskjuta vidtagandet av dylika åtgärder.

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande spørsmålet om vem det bör tillkomma att omhändertaga dessa sinnesslöa och fallandesjuka, har det synts utskottet icke vara rimligt, att landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting, på vilkas lott det i övrigt kommit att ordna sinnesslövärdnaden i riket, skulle betungas jämväl med denna omvårdnad. I förevarande hänseende anförde ock 1916 års riksdag i sin ovanberörda skrivelse, nr 119, bland annat, att för de vanartade sinnesslöa, icke minst med hänsyn till de krav i fråga om läkarvård och tillsyn m. m., som på en för dem avsedd anstalt måste ställas, knappast andra möj-

ligheter syntes kunna tänkas än särskilda av staten upprättade anstalter. På grund härav och då omhändertagandet av de individer, varom här är fråga, från såväl rashygienisk som kriminalpolitisk synpunkt måste anses vara ett betydande samhällsintresse, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att deras vård på nu föreslaget sätt övertages av staten.

De allmänna principer, som av de sakkunniga skisserats för anordnandet av särskilda anstalter för vanartade sinnesslöa har icke givit utskottet anledning till erinran, och har utskottet likaledes funnit sig kunna giva sin anslutning till de förslag i organisatoriskt hänseende, som i propositionen framlagts. Utskottet har sålunda ansett sig böra tillstyrka, att skolhemmen för vanartade sinnesslöa ställas under skolöverstyrelsens inseende, att den närmaste ledningen av skolhemmen handhaves av särskilda styrelser med den sammansättning, Kungl. Maj:ts föreslagit, samt att inspektionen över hemmen uppdrages åt medicinalstyrelsen. Likaså har utskottet funnit de sakkunnigas förslag i fråga om principer för intagning och utskrivning av elever ävensom därmed sammanhängande spörsmål vara av beskaffenhet att kunna godtagas.

Mot de av de sakkunniga framlagda kostnadsberäkningarna av skolhemens storlek har utskottet i likhet med departementschefen intet att anmärka, och har utskottet likaledes ansett sig böra biträda ej mindre förslagen om, att det för gossar avsedda skolhemmet förläggas till Salbohed och det för flickor avsedda till Drottning Sofias stiftelses nuvarande skolhem i Vänersborg för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa, än även att de för hemmens iordningsställande beräknade anslagsbeloppen beviljas.

Vad härefter vidkommer Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel för hemmens driftkostnader, har utskottet däremot funnit sig icke kunna till alla delar förorda vad Kungl. Maj:ts härutinnan föreslagit. Sålunda har utskottet ansett, att löneförmånerna för såväl föreståndarinnan vid skolhemmet i Vänersborg som för husmodern å Salbohedshemmet äro något för högt beräknade, och får utskottet föreslå, att de kontanta löneförmånerna för den förstnämnda bestämmas till 2,400 kronor och för den senare till 575 kronor. Vid bifall härtill kunna de för avlöningar och vikariatersättningar m. m. åt befattningshavare vid de särskilda anstalterna beräknade anslagsposterna, 12,125 kronor och 4,030 kronor, begränsas till 12,025 kronor resp. 3,880 kronor.

Vidare har utskottet, med hänsyn till den verkliga kostnaden för ett barns vård och underhåll å skolhemmen, i likhet med statskontoret icke kunnat undgå att finna de föreslagna elevavgifterna väl lågt beräknade. Utskottet får i sådant hänseende förorda, att avgifterna bestämmas till 1 krona om da-

gen eller sålunda för år räknat till 365 kronor. På grund härav kunna de för bidrag till driftkostnader vid skolhemmen uppförda anslagen, 34,000 kronor resp. 9,500 kronor, begränsas till 29,800 kronor resp. 8,450 kronor.

Utskottet har slutligen uppmärksammat, att för jordbrukets skötsel vid Salbohedshemmet beräknats — förutom två kördrängar, en ladugårdskarlar och en stalldräng — en befallningsman och en fördräng. Dessa två senare befattningar hava synts utskottet kunna utan olägenhet sammanföras till en arbetsrättarejänst. Avlöningsförmånerna till samtliga dessa befattningshavare, för vilkas avlöning anslag icke upptagits, enär deras lönekostnad är avsedd utgå av egendomens avkastning, torde böra bestämmas i enlighet med de å orten gällande.

Utskottet, som i övrigt icke haft något att erinra mot vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit, får alltså under återopande av vad ovan anförts, hemställa,

att riksdagen må

I) medgiva inrättandet från och med år 1922 av en statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar ävensom från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, av en statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, att förläggas, förstnämnda anstalt till Salbohed i Västmanlands län och sistnämnda anstalt till Drottning Sofias stiftelses nuvarande skolhem i Vänersborg;

II) vid bifall härtill bevilja

a) å tilläggsstat för år 1921 till utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av chefen för socialdepartementet förordat förslag, av vissa ändrings- och reparationsarbeten m. m. vid Salbohed, till komplettering av inventarierna vid denna anstalt samt till inledande av elektrisk belysning därstädes ett reservationsanslag av 67,500 kronor;

b) å extra stat för år 1922

till utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av chefen för socialdepartementet förordat förslag, av vissa ändrings- och reparationsarbeten m. m. vid Drottning Sofias stiftelses skolhem i Vänersborg samt till komplettering av inventarierna därstädes ett reservationsanslag av 57,000 kronor;

till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar ett förslagsanslag, högst, 12,025 kronor;

till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt ett förslagsanslag av 29,800 kronor;

till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor under senare halvåret 1922 ett förslagsanslag, högst, 3,880 kronor; samt

till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt under senare halvåret 1922 ett förslagsanslag av 8,450 kronor.

Stockholm den 31 maj 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, N. A. Nilsson, H. F. Lamm, J. Nilsson,*
i Skottlandshus, *H. M. Bäckström, J. L. Widell, O. U. B. Olsson, C. G. Ekman, O. Bergqvist,*
E. A. Hallin, C. P. V. Nilsson och *J. Nilsson* i Malmö samt
från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *P. Nilsson*
i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *L. J. Carlsson-Frosterud,*
S. E. J. Lübeck, W. Bäckström, J. Erlansson, K. A. Westman och *S. J. Karlsson* i Nynäshamn.
